

Bogumiła Karolczak

Stan kadry oraz zasięg nauczania języków obcych w systemie szkolnym w Województwie Lubelskim w r. szk. 1978/79.

Nauczanie języków obcych jest w chwili obecnej jednym z ważnych zagadnień w dziedzinie rozwoju oświaty w PRL. Przy dzisiejszym rozwoju społeczno-ekonomicznym kraju znajomość języków obcych jest rzeczą bardzo istotną dla każdego obywatela. Mówiąc ogólnie, znajomość jest tym głębsza, im większy i skuteczniejszy jest zasięg nauczania poszczególnych języków oraz im bardziej wyszkoloną kadrę w tym zakresie dysponują placówki oświatowe. Mniejsze opracowanie przedstawia w sposób bardzo skrótowny aktualny stan w odniesieniu do kadry nauczycielskiej i zasięgu nauczania języków obcych na terenie Województwa Lubelskiego. /Patrz tab. I./.

W uzupełnieniu do danych przedstawionych w tabeli 1 i 2 należy podać, że w grupie 554 nauczycieli języka rosyjskiego w minionym roku szkolnym znajdowało się 306 osób zatrudnionych w niepełnym wymiarze godzin, zaś w grupie 160 nauczycieli języków zachodnioeuropejskich osób tych było 35. W przypadku poszczególnych języków ukazuje tabela 3.

Zasięg języków zachodnioeuropejskich wskazuje, że pierwsze miejsce w województwie zajmuje jeszcze język niemiecki, drugie — język angielski, trzecie język francuski. Należy jednak stwierdzić, że dominanta zasięgu przesunęła się stopniowo na korzyść języka angielskiego.

W szkołach podstawowych nauczanie języków obcych przedstawia się najkorzystniej w przypadku języka rosyjskiego. Zarówno w samym Lublinie, jak i na terenie województwa lubelskiego

Istnieje około 370 placówek szkolnych typu podstawowego z językiem rosyjskim nauczonym obowiązkowo. Języki zachodnioeuropejskie natomiast zostały wprowadzone do szkół podstawowych jako obowiązujące dopiero od września 1978 r. i zasięg ich obejmuje na razie tylko Lublin /55 szkół podstawowych/. Sytuacja ta jest znacznie korzystniejsza w porównaniu z rokiem ubiegłym, kiedy to języki zachodnioeuropejskie obowiązywały tylko w 4 szkołach podstawowych w Lublinie. W innych szkołach nauczanie tych języków prowadzone było przez Ośrodek Usług Pedagogicznych i zajęcia były organizowane na zasadzie kompletów prywatnego nauczania. Na terenie województwa aktualnie tylko w kilku szkołach podstawowych odbywało się w r.szk. 1978/79, nauczanie języków zachodnioeuropejskich i to w trybie nadobowiązkowym, a mianowicie: w SP nr 6 w Puławach, w ZSG w Janowcu, Piaskach, Głusku i Mielgi - język niemiecki oraz w ZSG w Kluczkowicach - język francuski.

Znacznie lepiej przedstawia się zasięg i nauczanie języków zachodnioeuropejskich w szkołach zawodowych. Wskaźnik procentowy w tym względzie jest korzystniejszy /33,75/ w porównaniu do szkolnictwa podstawowego /16,25/ - tabela 1. Liczba nauczycieli języków zachodnioeuropejskich w szkolnictwie zawodowym przewyższa dwukrotnie liczbę nauczycieli tych języków w szkołach podstawowych. W przypadku języka rosyjskiego sytuacja wygląda odwrotnie, a mianowicie liczba nauczycieli w szkołach podstawowych jest niemalże trzykrotnie wyższa w porównaniu ze szkolnictwem zawodowym. Szczegółowe dane przedstawia tabela 2. Najkorzystniej pod względem zasięgu i nauczania języków zachodnioeuropejskich przedstawia się sytuacja w liceach ogólnokształcących. W porównaniu do szkolnictwa podstawowego i zawodowego z osobna, skupiają one największą liczbę nauczycieli tych języków, co stanowi 50% ogółu nauczycieli języków zachodnioeuropejskich w woj.lubelskim /tabela 1/. Inaczej przedstawia się sytuacja w przypadku języka rosyjskiego, ponieważ tutaj liczba nauczycieli w szkołach podstawowych jest sześciokrotnie wyższa od liczby nauczycieli z liceów ogólnokształcących /tabela 2/. Jest to wynikiem znacznie szerszego zasięgu tego języka w szkolnictwie podstawowym w porównaniu do języków zachodnioeuropejskich. Jednakże sytuacja w tym względzie będzie wyrównana z chwilą pełnej realizacji powszechnej szkoły 10-letniej.

Nauczycielami języków obcych są w przeważającej mierze kobiety; średnio 96% w zakresie języka rosyjskiego i ok.80% w zakresie filologii zachodnich.

Kwalifikacje nauczycieli języków obcych w woj.lubelskim w r.szk.1978/79

Dane statystyczne dotyczące tej grupy nauczycieli zostały skompletowane w miesiącach: wrzesień - listopad minionego roku szkolnego /patrz tab. 4 i 5/.

W ocenie nauczycieli języków zachodnioeuropejskich najkorzystniej pod względem kwalifikacji przedstawiają się anglistki. Większość nauczycieli tego języka posiada ukończone studia filologiczne. Wśród uczących języka niemieckiego jest jeszcze duża liczba osób, które są w trakcie uzupełnienia swojego wykształcenia systemem zaocznym. Są jeszcze i tacy nauczyciele języka niemieckiego, którzy należą do specjalistów w innych dziedzinach niż filologia germańska. W świetle reformy systemu edukacji narodowej nauczyciele ci będą musieli powrócić do swoich właściwych dziedzin nauczania, z chwilą kierowania do pracy w szkołach 10-letnich absolwentów uniwersytectich kierunków neofilologicznych.

W zakresie języka rosyjskiego najkorzystniej pod względem wykształcenia przedstawia się kadra specjalistów w następujących typach szkół:

- a/ w liceach ogólnokształcących - 92,07% nauczycieli z wykształceniem wyższym mgr kierunkowym i wyższym zawodowym kierunkowym
- b/ w szkołach zawodowych - 81,60% z wykształceniem jak wyżej
- c/ w zbiorczych szkołach gminnych - 59,99% z wykształceniem jak wyżej
- d/ w szkołach podstawowych wiejskich - 53,06% z wykształceniem jak wyżej.

Najwięcej nauczycieli bez przygotowania specjalistycznego pracuje w 8 - klasowych szkołach wiejskich /35,5% nauczycieli j.ros./, ale wynika to ze specyfiki niektórych szkół /klasy łączone/, gdzie nie zawsze pracuje specjalista, a wymiar godzin języka rosyjskiego wynosi 8 tygodniowo. Jednakże i w tym względzie w dwóch ostatnich latach sytuacja ulega pozytywnym zmianom.

W zakresie języków zachodnioeuropejskich prawie wszyscy nauczyciele w liceach ogólnokształcących posiadają wykształcenie wyższe magisterskie kierunkowe lub wyższe zawodowe kierunkowe.

Przedstawiony wyżej stan kwalifikacji nauczycieli języków obcych ma charakter dynamiczny ze względu na permanentny proces kształcenia i dokształcania.

III. Kształcenie i doskonalenie nauczycieli języków obcych w woj. lubelskim.

Kształcenie nauczycieli języka rosyjskiego odbywa się głównie systemem zaocznym. Ponadto część nauczycieli zdobywa kwalifikacje w zakresie wyższych studiów zawodowych na rocznych studiach w ZSRR/w Orle lub Kijowie/ oraz poprzez egzaminny kwalifikacyjny. Kształcenie nauczycieli języków zachodnioeuropejskich odbywa się głównie w ramach uniwersyteckich kierunków neofilologicznych. Studia w tym zakresie odbywają się zarówno systemem stacjonarym jak i zaocznym.

- Podstawowymi formami doskonalenia pracy nauczycieli są:
- a/ kursy przedmiotowo-metodyczne w kraju /Plotków Trybunalski/
 - b/ " " " /miesięczne i dwumiesięczne/ w ZSRR / dla rusycystów/;
 - c/ uczestniczenie w pracy zespołów samokształceniowych;
 - d/ krajowe i zagraniczne kursy dla nauczycieli języków zachodnioeuropejskich;

Dla osób uzupełniających swoje wykształcenie systemem zaocznym studia przedmiotowo-metodyczne prowadzone są w Kielcach. Stopień zaawansowania językowego jest tutaj istotnym czynnikiem, przemawiającym za koniecznością doskonalenia nauczycieli w dwóch kierunkach.

Inną formą doskonalenia nauczycieli języków zachodnioeuropejskich jest kierowanie nauczycieli na kursy zagraniczne trwające cztery tygodnie i odbywające się przeważnie w okresie letnim.

Doskonalenie nauczycieli języka niemieckiego zostało od niedawna pobrzone o nową formę: 5-miesięczny pobyt w Bran-denbursku. Forma ta jest częścią plotkowskiego studium przedmiotowo-metodycznego dla germanistów. Mankamentem tej formy doskonalenia jest długi okres odierwania nauczyciela od szkoły,

domu i rodziny oraz trudności ze znalezieniem zastępstw za nich na okres 5 miesięcy w trakcie roku szkolnego. Do pozostałych form doskonalenia nauczycieli języków obcych należą konsultacje metodyczne z wizytatorem metodycznym KO i w. oraz przy współpracy z UMCS i Polakim Towarzystwem Neofilologicznym.

Przedstawiony tutaj materiał dotyczący kadry nauczycielskiej i zasięgu nauczania języków obcych nie stanowi bynajmniej próby oceny przedstawionych zagadnień lecz tylko zestawienie danych obrazujących aktualny stan w tej dziedzinie systemu szkolnego. Sam problem poziomu i wyników nauczania języków obcych jest sprawą trudną do precyzyjnego określenia przede wszystkim, ze względu na brak kompleksowych badań w tym zakresie. Spostrzeżenia dokonywane podczas wizytacji w szkołach oraz wyniki egzaminów wstępnych na studia wskazują na duże zróżnicowanie poziomu szkół, a to z kolei wynika z takich czynników jak: obsada kadrowa, dopasowanie w pomocy naukowej, metody i techniki nauczania, nasycenie lekcji pomocami naukowymi i umiejętności ich wykorzystanie na lekcji, nauczanie języka przy zwiększonej liczbie godzin w klasach z rozszerzonym programem języków obcych.

Tak więc w szkołach ponadpodstawowych najlepszy poziom reprezentują licea ogólnokształcące i niektóre tylko technika zawodowe, w których uczeń doświadczeni nauczyciele posiadający wieloletni staż oraz zaangażowanie w pracę społeczną.

I. Nauczyciele języków obcych uczący w szkołach w r.szk. 1978/79.
Tabela 1 - Języki zachodnioeuropejskie

J e z y k	W tym:							
	Nauczyciele etatowi ogółem		w szkołach podstawowych		w liceach ogólnokształcących		w szkołach zawodowych	
	mężczyźni	kobiety	mężczyźni	kobiety	mężczyźni	kobiety	mężczyźni	kobiety
angielski	15	46	2	16	8	20	5	10
niemiecki	20	57	2	4	8	30	10	23
francuski	3	19	-	2	1	13	2	4
R a z e m	38	122	4	22	17	63	17	37
	160		26		80		54	
Wskaźnik %	23,75	76,25	15,38	84,62	21,25	78,75	26,56	73,44
	100		16,25		50		33,75	

Tabela 2 - Język rosyjski

J e z y k	W tym:							
	Nauczyciele etatowi ogółem		w szkołach podstawowych		w liceach ogólnokształcących		w szkołach zawodowych	
	mężczyźni	kobiety	mężczyźni	kobiety	mężczyźni	kobiety	mężczyźni	kobiety
rosyjski	20	534	7	359	6	57	7	118
ogółem	554		366		63		125	
Wskaźnik %	3,6	96,4	1,91	98,09	9,52	90,48	5,6	94,4
	100		66,06		14,37		22,57	

Tabela 3

	Język rosyjski	Język angielski	Język niemiecki	Język francuski	Ogółem	
					J. rosyjski	J. zachodnioeuropejski
zatrudnieni w pełnym wymiarze godzin	248	47	60	18	248	125
zatrudnieni w niepełnym wymiarze godzin	306	14	17	4	306	35
Ogółem	554	61	77	22	554	160

- 12 -

Tabela 4.

Język	Nauczyciele etatowi - ogółem	W tym z wykształceniem			Średnie
		wyższe magisterskie kierunkowe	wyższe zawodowe kierunkowe	wyższe w zakresie innej specjalności	
angielski	61	32	16	13	-
niemiecki	77	36	3	34	2
francuski	22	13	5	3	1
Ogółem	160	81	26	50	3
Wskaźnik %	100	50,625	14,25	31,25	1,875

- 13 -

Tabela 5

J ę z y k	Nauczyciele etatowi - ogółem	W tym z wykształceniem			
		wyższe magi- sterskie kierunkowe	wyższe zawo- dowe kierun- kowe	SN j.rosyj- ski kierun- kowe	inne
rosyjski	554	217	81	169	87
Wskaźnik %	100	39,11	14,63	30,54	15,72

- 14 -

LITERATUROROZNAWSTWO